

Gallstasi á meðgöngu

Intrahepatic Cholestasis of Pregnancy

Obstetric Cholestasis

Ef kláði er til staðar eða ef hann versnar er ástæða til þess að ræða það við ljósmóður eða lækni

Hvað er gallstasi á meðgöngu?

Gallstasi á meðgöngu er sjaldgæfur sjúkdómur sem hefur áhrif á starfsemi lifrarinnar. Gallsýrur flæða venjulega frá lifrinni og hafa það hlutverk að hjálpa til við meltingu. Ef þetta flæði er hindrað safnast gallsýrurnar upp í blóði móður og valda sjúkdómnum. Sjúkdómurinn greinist oftast á síðasta þriðjungi meðgöngu.

Hver eru helstu einkenni gallstasa á meðgöngu?

Kláði er aðaleinkenni gallstasa á meðgöngu og stundum eina einkennið. Oft er um mikinn kláða að ræða en þó getur hann verið mismikill. Talið er að kláðinn stafi af hækkun á gallsýrum í blóði móður.

Kláðinn byrjar oft í lófum og iljum en getur verið dreifður um líkamann, jafnvel á augnlokum og í munnholi. Hann getur verið verstur á nóttunni og það hefur áhrif á svefninn. Margar konur tjá vanlíðan, þreytu og hafa litla matarlyst. Í alvarlegri tilvikum geta einkenni einnig verið gula, dökkt þvag og niðurgangur/fituskita (ljósar eða gráar hægðir).

Sjúkdómseinkenni ganga alltaf til baka eftir fæðingu, oftast á örfáum dögum.

Hvað veldur gallstasa á meðgöngu?

Ekki er alveg vitað hvað veldur gallstasa á meðgöngu en talið er að erfðir og umhverfisþættir eða undirliggjandi heilsufarslegir þættir geti valdið sjúkdómnum.

Hvernig er gallstasi á meðgöngu greindur?

Læknirinn/ljósmóðirin fær góða lýsingu á kláðanum og öðrum einkennum.

Húðsjúkdómar eða aðrir hugsanlegir orsakaþættir eru útilokaðir.

Boðin er blóðprufa til þess að mæla magn gallsýra í blóði móður en áður en hún er tekin þarf móðirin að fasta í 8 klukkustundir. Ef gallsýrur eru yfir eðlilegum mörkum getur það bent til gallstasa.

Fleiri rannsóknir getur þurft að gera áður en hægt er að staðfesta greiningu.

Er einhver áhætta fyrir móðurina?

Þó einkenni gallstasa á meðgöngu geti verið verulega óþægileg fyrir móðurina er áhætta vegna sjúkdómsins talin vera lítil.

Í alvarlegustu tilvikum getur þó verið lítilsháttar hættu á mikilli blæðingu eftir fæðingu, sem hægt er að fyrirbyggja með K-vítamíni.

Er einhver áhætta fyrir fóstrið/barnið?

Ef sjúkdómurinn er á vægu stigi (lítil hækkun gallsíra í blóði móður) er fóstrið/barnið ekki talið í hættu. Ef sjúkdómurinn er á alvarlegu stigi (mikil hækkun gallsíra í blóði móður) getur hann ógnað öryggi fósturs/barns. Í þeim tilfellum þarf móðirin viðeigandi lækni meðferð. Hætta er á fósturstreitu, fyrirburafæðingu og í alvarlegustu tilfellum fósturdauða.

Hvaða meðferð er veitt við gallstasa á meðgöngu?

Móðirin er undir nákvæmu eftirliti læknis og ljósmóður á meðgöngunni. Ef mikil hækkun

er á gallσύrum í blóði móður fær hún meðferð með lyfjum. Markmiðið með lyfjameðferðinni er að lækka gallsíurur í blóði, minnka kláðann og tryggja sem best öryggi fósturs/barns. Kláðastillandi lyf og svefnlyf eru einnig gefin ef þörf er á.

Fylgst er með magni gallsíra í blóði og einkennum hjá móður og stundum getur þurft að flýta fyrir fæðingu barnsins.

Hvað getur þú gert?

Ef kláði er til staðar eða ef kláði er versnandi er mikilvægt að láta vita af því í meðgönguverndinni. Gott er að ræða við ljósmóðurina eða lækinn í meðgönguverndinni um líðan og hvað hægt er að gera til þess að bæta hana. Mikilvægt er að gæta þess að fá nægilega hvíld og slökun.

Nokkur ráð við kláða:

- nota kælíkrem, rakakrem eða calmuril sem bera má á húð nokkrum sinnum á dag, alltaf eftir bað og fyrir svefn
- klippa neglur til að minnka líkur á húðklóri og nota frekar lófana til að nudda húðina þar sem kláðinn er mikill
- koma í veg fyrir svitamyndun með því að klæðast fötum úr náttúrulegum efnum t.d. bómull eða silki fremur en gerviefnum
- klæðast víðum fötum fremur en þröngum
- sofa með þunna ábreiðu fremur en þykka ábreiðu eða dúnsæng
- sofa við gott loft og ekki mikinn herbergishita
- fara í volga/svala sturtu eða bað fremur en of heit böð
- takmarka notkun sápu á líkamann og nota milda, lyktarlausa og ofnæmisprófaða sápu (takmarka daglega notkun við handarkrika og nára)
- nota mild þvottaefni og skola vel allan þvott sem kemst í snertingu við húð
- forðast kaffi og aðra heita drykki
- kláðastillandi lyf t.d. Tavegyl eða Polaramin skv. læknisráði
- svefnlyf skv. læknisráði ef kláði truflar nætursvefninn

Hver er tíðni gallstasa á meðgöngu?

Tíðni gallstasa á meðgöngu er talin vera um 1-2%.

Ef kona hefur fengið gallstasa einu sinni á meðgöngu eru líkur á því að það endurtaki sig.